

POLSKA AKADEMIA NAUK
ODDZIAŁ W LUBLINIE

Komisja Historyczna Polskiej Akademii Nauk Oddział w Lublinie
plac Litewski 2

MAKABEUSZE I ROBOTNICY

Historia żydowskiego sportu w Lublinie

PIOTR NAZARUK

SZIMSZON – MAKABI – SZOMRIJA – JARDENIA – HAKOACH
HAPOEL – SZTERN – MORGENSZTERN – ŻAKS – WIENIAWA

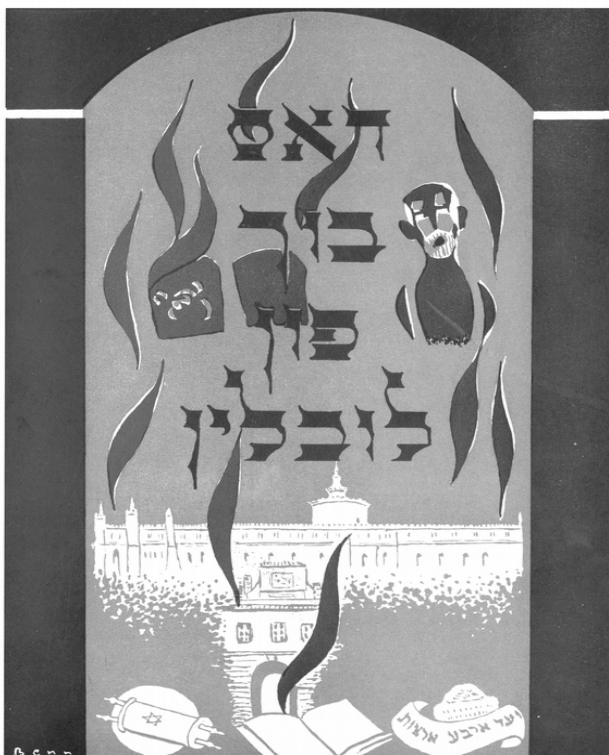
6 marca 2019

godzina 16:00

מארגען דער גרויסער ספארט- דאנסטונג פון „זשאר“ סרוב

דער ספארט-קלוב „זשאר“ אָרדענט קאָמיטעט האָט זיין אַרבעט געפֿירט אין דעם שבת דעם יעדליכען ספארט-אין דער ריכטונג. בעזונדערס איז גע-
דאנסטונג אין די זאָלען פֿון מכוני וואָרגעט געוואָרען דערפֿאר, אַז ס'זאל
רייזט 8 פּוּקט הייבט די אַמפּלינג, שטערן-זאָל קאָנען געמיטליך און חברים
פֿערוואַנדלונגן פֿון אַרדענט דער היינטיגער פֿערוואַנדלונג פֿון אַ מיטעל
נער ספארט דאנסטונג פֿון „זשאר“ האָט אַ בעזונדערע קאָמיטעט האָט גע-
זיך זיכער אויסצולעבן מיט אַרדענט מיט אַרדענט פֿילעטען-פֿערשפּאַטונג
פֿינע חברים האָלטונג און לעיסטע האָט גיט אַפֿאָרטיס די גאָרענטע, אַז
דער מאָרגענדיגער ספארט-דאנסטונג האָט פֿערוואַנדלונג פֿון אַרדענט פֿערוואַנדלונג.

„Lubliner Tugblat“, 24 lutego 1939

Karta tytułowa Dos Buch fun Lublin..., Paryż 1952

א. ר. ב. ע. ש. י. י.

די יידישע ספארט-באגעגונג אין פארמלחמהדיקן לובלין.

אין פילפארטיקן יידיש געזעלשאפטלעכן לעבן אין פארמלחמהדיקן לובלין האט
אן אנגעזעענע ארט פארנומען די צאלריכע יידישע ספארט-באגעגונג.
אלס איינער פון די דאמאלדיקע יידישע ספארט-מועד הייל איך נעבן מירן צושטייער
צו דער מאָגאָראַפּיע פון אַמפּלינג יידישן לובלין דורך איבערגעבן די געשיכטע פון
דער יידישער ספארט-באגעגונג אין לובלין פֿון דער צייט פֿון 1920 - 1939. קיין דאָס-
מענטן האָבן דער דאָזיקער געשיכטע זינען גיט, ב'אָלעל ויך דאָריכער באַמיען די גע-
שיכטע איבערגעבן אויפֿן יסוד פון מיר זכרון. די שטענדיקע באַריכטע פאָקטן זינען ריכ-
טיק, מעגלעך אָבער, אַז דער זכרון ריכט מיר גיט גענוג די דאָס, פֿאַר האָט איך אָנ-
שולדיק ויך פֿאַראַויס.

דעם פֿונדאמענט פֿאַרן יידישן ספארט צווישן דער יונגט אין לובלין אין ברי-
טערן זינט פֿון האָרט איז געליגט געוואָרן אין יאָר 1922 דורך דער סקוויפֿן-אָרגאַניז-
אציע "השומר הצעיר" מיטן נאָמען אַ פֿונדאמנטל-דרוזשינע "שומריה" (שטענדיק אַ
נאָמען געגעבן "ירדניה") די דאָזיקע דרוזשינע האָט איר קאָריערע אנגעוואָרען מיטן
שפּילן פֿאַמבאַל-מעטשן אויף דער האַליע (פֿאַמבאַל-סלאָמיאָע רינען) צוציענדיק
אויפֿן גאָס-פֿונדאמענטלעכע. אין דער דאָזיקער דרוזשינע האָבן געהאָט אַ באַריכטן שם די
פֿאַמבאַל "טראַקע": ראָזענבערג, שפּירא-קווערנערג. אין דער זעלבער צייט האָט
אויך עקזיסטירט אַ פֿורן-פֿאַראַין "שמוץ" (פֿאַמבאַל) - חכה. נאָך אַ פֿאַרלויף פֿון
2 - 3 יאָר האָבן ויך בידע אָרגאַניזאציעס ירדניה און פֿאַמבאַל פֿאַראַינסט אין אין
יידישע ספארט-אָרגאַניזאציע א.א.וו. יידישער פֿורן-און ספארט-פֿאַראַין "חכה" העמענט
ערשטע אָנפֿירנדע מועד זינען געווען משה פֿראַנקער, הערש גיסנבוים, זילבערשטיין, שמואל
גיסנבוים א.א.וו.

אין יאָר 1925 איז געעפֿנט געוואָרן דער ערשטער לאַקאַל פֿון "חכה" אויף
קרישקא נאָט. אין דאָזיקן יאָר האָט עקזיסטירט בייט "חכה" אַ סימפּאָנישער אָרקעסטער,
אעלכער איז געווען באַקאַנט אין לובלין מיט זינען עפענטלעכע קאָנצערטן. איינע פֿון די
פֿאַמבאַל-אָרבעטן בייט "חכה" איז געווען דאָס ברענגען אין אָרדענט אַ יידישן
פֿאַמבאַל-פֿלאַץ. ס'איז גענומען געוואָרן אין אָרענבע דער פֿלאַץ אויף שוועגא נאָט (א.א.וו.).

Pamiętnik I. Rajchensztajna, Lublin, styczeń 1948 (AŻIH, 302/248)

BILANS Ż. T. G. S. „HAKOACH“ W LUBLINIE

za czas od 1 stycznia do 31 października 1931 r.

WPŁYWY

ROZCHODY

Pozostałość z 31 XII 1930 r.		55.60
Składki członkowskie	1065.50	
Gry klubowe	1739.35	
Dancing z dn. 14/II 31 r.	224.41	
Kwesta uliczna 12/IV	164.41	
„ „ 25/VIII	161.57	
Wolne datki	117.—	
Akcja Werb. czł. i inne	56.47	
Imprezy sportowe	896.25	
Sumy przechodnie	305.—	4729.96
		4785.56

Sekcja Piłki-nożnej	1995.71	
„ Lekkoatlet.	121.—	
„ Tennisowa	36.60	
„ Gimnastyczna	62.87	
„ Bokserska	4.60	
Utrzymanie lokalu	1017.86	
Gry klubowe	707.08	
Koszt. ink. skl. czł.	220.20	
Koszty reprezentacji	297.44	
Sumy przechodnie	215.—	4678.36
S a I d o		107.20
		4785.56

Zgodność ze stanem książkowym i faktycznym potwierdza się.

Komisja Rewizyjna: 1. (—) M. Frakter
2. (—) I. Oberferszt
3. (—) A. Meer

Lublin, dnia 2 listopada 1931 r.

Skarbnik
(—) Chalm Goldberg.

Widziałem: Prezes:
(—) Karol Steinmetz-Jubel.

Nasz Przegląd

~ ILUSTROWANY ~

Zwycięstwo polskiej reprezentacji „Makabi” w Tel-Awiiwie

Zwycięska drużyna podczas defilady na „Makabiadzie”.

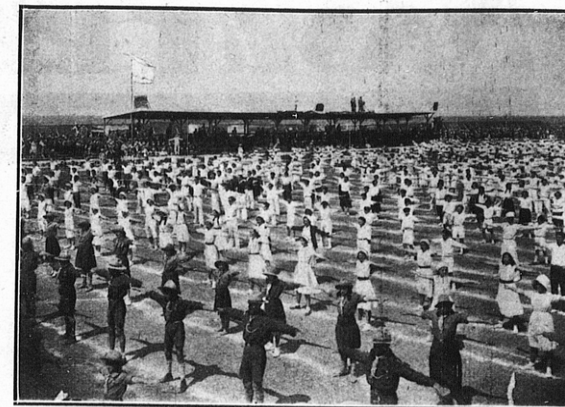
2

Nasz Przegląd Ilustrowany
„Makabiada” w Palestynie.

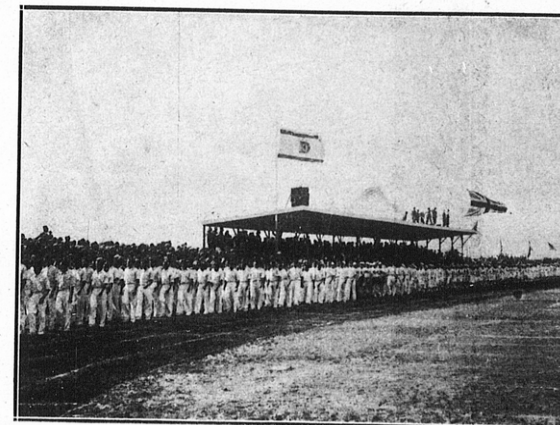

W łoży honorowej na stadionie „Makabiady” z lewej str. Wysocki Komisarz Wanchop rozmawia z prezydentem światowego związku „Makabi” — D-rem Lelewerem.

Hindenburg pokonał Hitlera!

Ćwiczenia ogólne na stadionie „Makabiady”

Z „MAKABIADY” — defilada

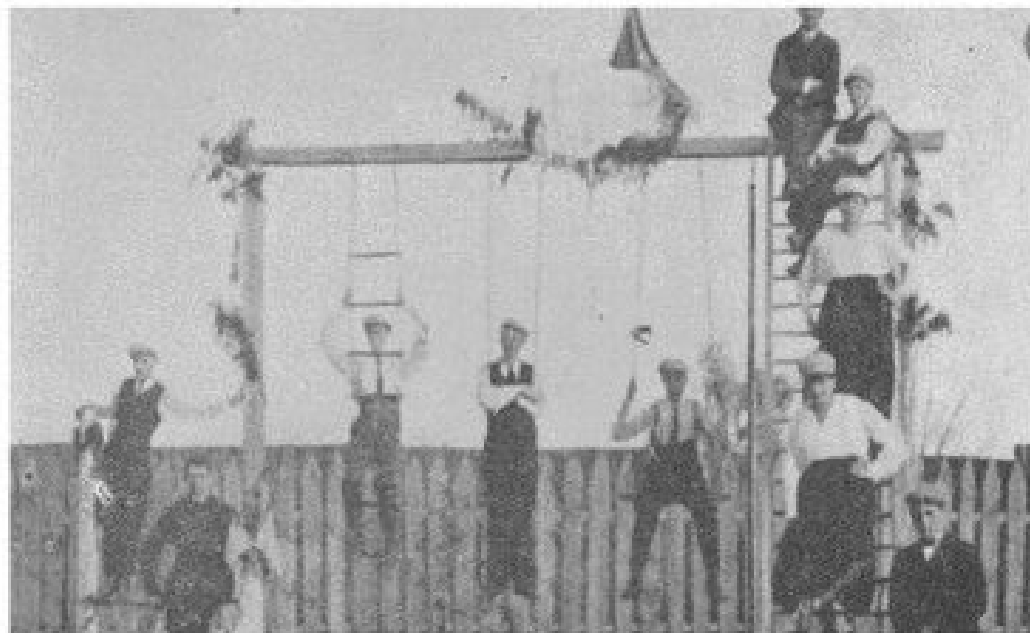
„Nasz Przegląd Ilustrowany”, 17 kwietnia 1932

Żydowskie Towarzystwo Gimnastyczno-Sportowe „Szimszon” (Samson) – 1917/18-1920

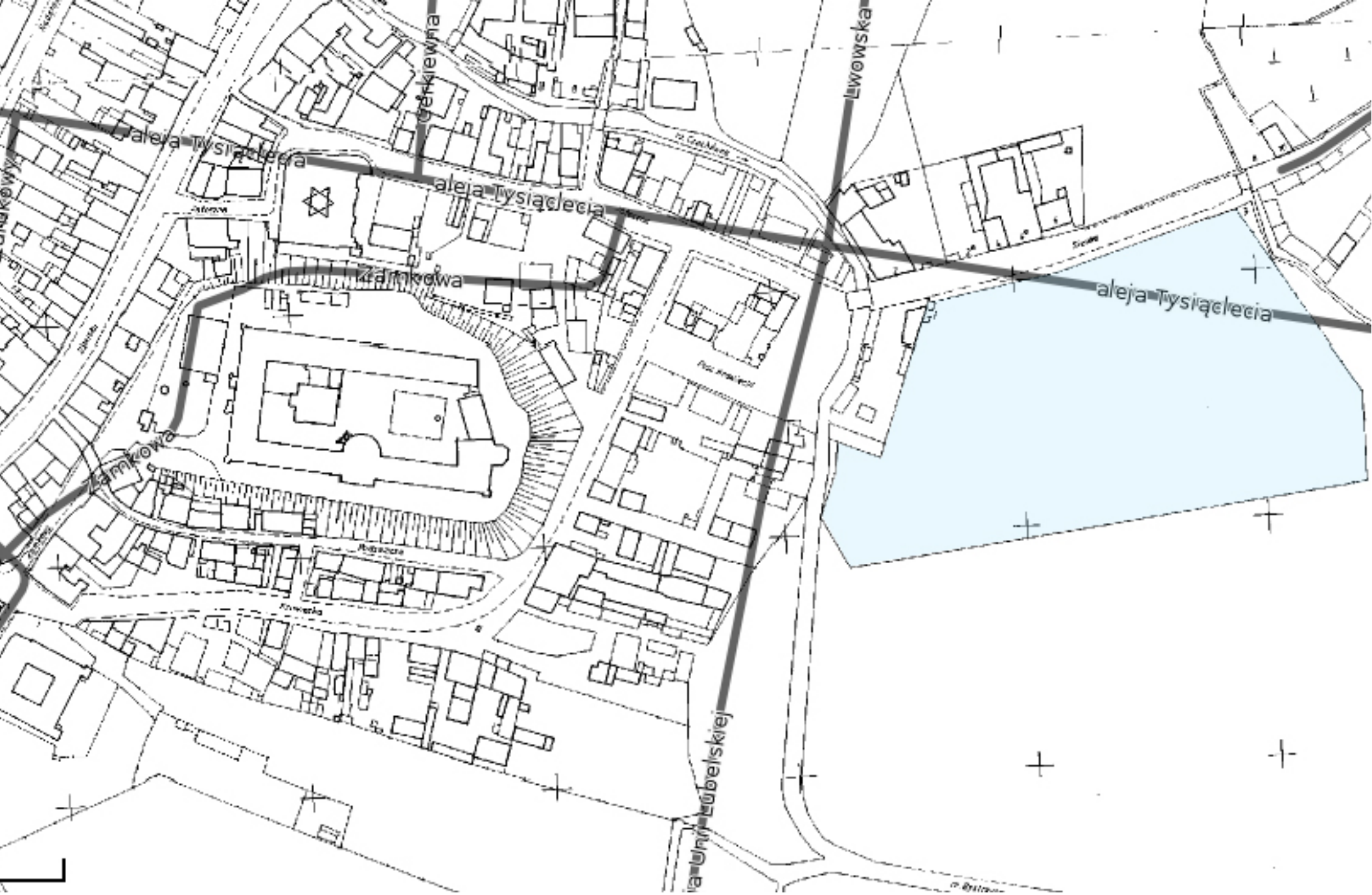
“Ghetto Fighters” House

Archiwum Ghetto Fighters' House

Powyżej: *Dos buch fun Lublin*, red. M. Litwin, M. Lerman, Paryż 1952

Współczesne ulice naniesione na plan Lublina z 1928 r., geoportal2.lublin.eu
Kolor niebieski: tzw. Plac Orenbroda

Żydowskie Towarzystwo Gimnastyczno-Sportowe „Makabi” – 1919-1924/ 1937-1939

Z. T. G. S. „MAKABI” w Lublinie.

Z OKAZJI
5-cio letniego
istnienia T-wa

W SALACH TEATRU
• „CORSO” •

We WTOREK
d. 21 października r. b.
o g. 11 wiecz.

WIELKI WIECZÓR JUBILEUSZOWY

PROGRAM NASTĘPUJĄCY:

1. Uroczyste otwarcie.
2. Część wokarno-muzyczna.
3. Popis gimnastyczny.
4. ZABAWA I TANCE DO RANA

Do tańców przygrywać będzie orkiestra Teatru Miejskiego. Wejście za zaproszeniami.

דינסטאג
דעם 21 אקטאבער
אויפער 11

קארסא
קינא
מעאנער

אזירואלעסון
זאליעב דעם
5 יעהריגען
עניכענען „מכבי” לובלין

א נראנדיעזער

יובילעאום

1. פיערדיגע קענענען.
2. א רייכער סאנצערסטיל.
3. גיטאטיש איבענקן.

4. פערשידענע פערזיילונגען אין מענן ביז פריה.

שילעך דעם דער אקטאבער פון גרויסן טאטאנער.

אינגאנץ נענט איינזאמלונג

Druck „POWSZECHNA” Lublin, Krolewska 26 17

Piąty jubileusz lubelskiego Makabi, 1924, Biblioteka Narodowa

Po meczu Makabi-Jardenia, 1923 rok, *Dos buch fun Lublin...*

XVIII A.B
1922
LUBLIN

Boisko W. K. S. (Lipowa 7.)

W Sobotę dn. 29 i Niedzielę dn. 30 lipca 1922 r.
o godzinie 16 min. 30 odbędzie się

MATCH--REWANŻ

pomiędzy:
K. S. „MAKKABI” --- K. S. „LUBLINIANKA”

20% brutto na budowę „Stadjonu”.

CENY MIEJSC: Łoża 600 mk., Trybuna 400 mk., Parter 200 mk., Wejście 100 mk.

Członkowie, młodzież i szeregowi placą połowę. Zawody odbędą się bez względu na pogodę.

DRUK „URSUS”, A. PASZKOWSKI I S-KA, LUBLIN, MIŁA № 3. TEL. 100.

Makabi-Lublinianka, 1922, Biblioteka Narodowa

Żydowski Klub Sportowy „Szomrija”/ „Jardenia” – 1921/22-1924

SOBOTA, 26 LIPCA 1924 R. BOISKO - LIPOWA 7
ZAWODY W PIŁKĘ NOŻNĄ
REWANŻ

AZS: JARDENIA

Bilety przy wejściu.

Początek o godzinie 5 po południu.

Powyżej: Drużyna futbolowa Jardenii w roku 1924 (fot. Viktorja Lublin), *Dos Buch fun Lublin...*

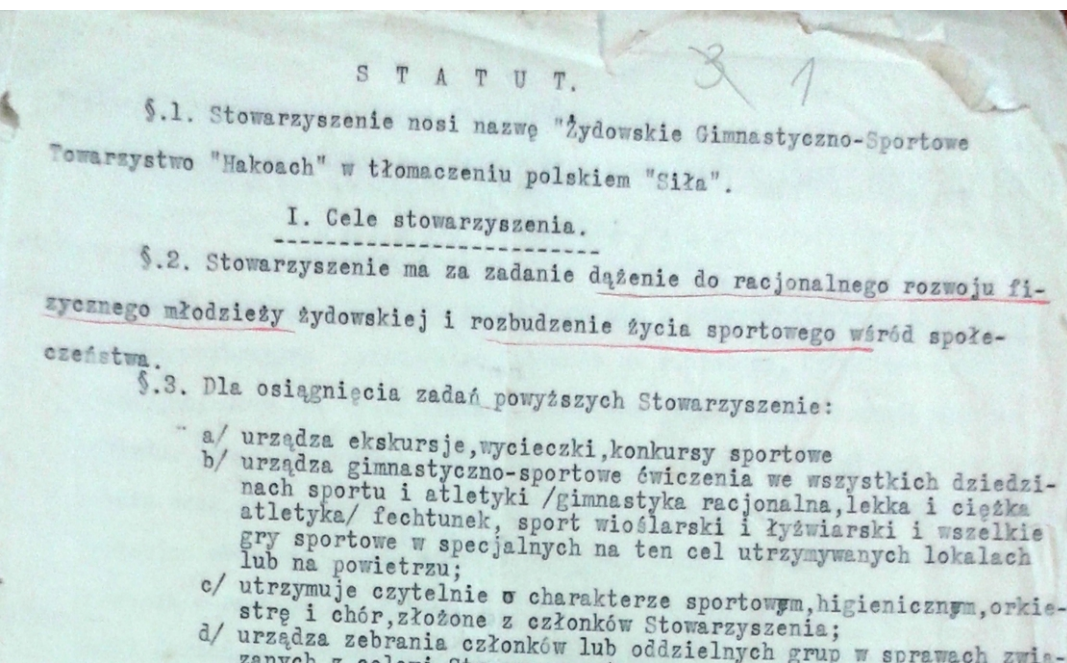
Po prawej: Piłkarze Jardenii w 1922 roku, *Dos Buch fun Lublin...*

Na dole po lewej: Afisz zapowiadający rewanż AZS i Jardenii z lipca 1924 roku, Biblioteka Narodowa

Żydowskie Towarzystwo Gimnastyczno-Sportowe „Hakoach” – 1924-1937

Zawodnicy lubelskiego Hakoach ok. 1930, *Dos buch fun Lublin...*

Wyżej: Pieczęć lubelskiego Hakoach, po lewej: fragment statutu, Archiwum Państwowe w Lublinie, Akta m. Lublina, sygn. 4114.

Żydowski Robotniczy Klub Sportowy „Hapoel” – 1927-1939

Pierwsi gracze lubelskiego Hapoela, „Kol Lublin”, nr 6, 1972

Rada sportowa Hapoela w 1932 roku, *Dos buch fun Lublin...*

Dancing Hapoel, „Lubliner Tugblat", 11 stycznia 1935

Herby współczesnych drużyn izraelskich z rodziny Hapoel

יידישער ארץ. ספארט-קלוב

„הפועל“

אין לובלין

מיטגלידס =

קארטע

Żydowski Robotniczy

Klub Sportowy

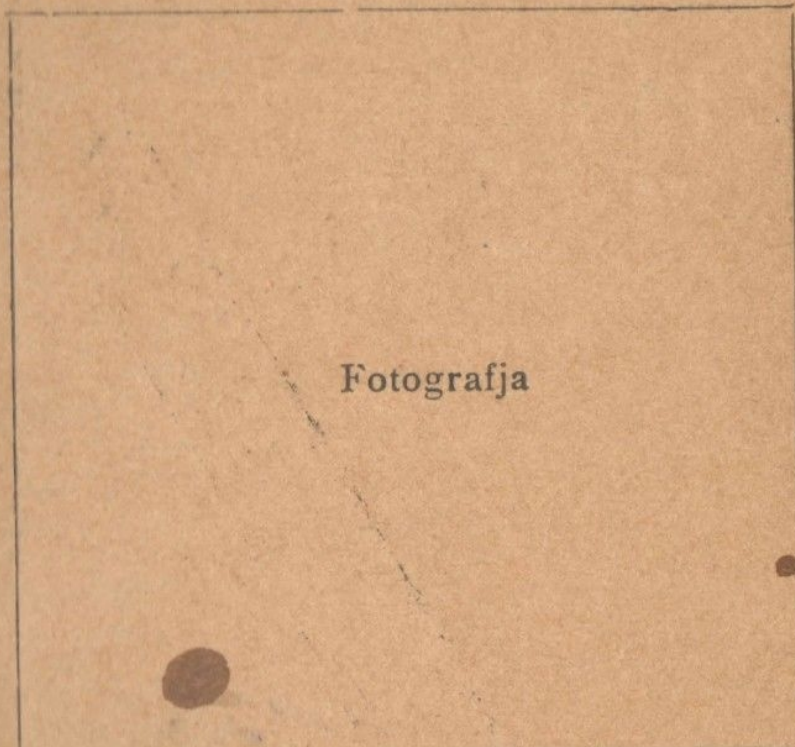
„HAPOEL“

w LUBLINIE.

Legitymacja

członkowska

DRUK „POLONJA” NOWA 13 TEL. 11-38

Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień
Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień
Wrzesień	Paźdz.	Listopad	Grudzień

L. 205

Rok 1931

P. *צביה א' מלולם*

Wiek *כח - ילד*

Adres *אנדרסון סט' 5*

jest ^{czynnym} _{wspierającym} członkiem *מקטגורי*

Sekcji *סעקציע*

Legitymacja ważna do d. 31/XII 1931

Lublin, dn. *930 2.11* *דעם*

Przewodniczący

ס' א' פארויצענדער

[Signature]

Sekretarz

סעקרעטאר

[Signature]

Żydowski Robotniczy Klub Sportowy „Sztern” – 1927/28-1937

Klub Sportowy „ŻAR” – ?-1939

BOISKO A. Z. S. LIPOWA 7.

W sobotę, dnia 12-go i w poniedziałek, 14-go kwietnia 1930 r. o godz. 15-ej (3 p.p.) odbędą się

ZAWODY PRZYJACIELSKIE

HAPOEL - SZTERN

Z.
R.
K.
S.

Z.
R.
K.
S.

Zawody odbędą się bez względu na pogodę.

Ceny miejsc zwykłe.

Plakat zapowiadający mecz między robotniczymi klubami Hapoel i Sztern.

Archiwum Państwowe w Lublinie, Akta miasta Lublina 1918-1939, seria 7.4.5/
Afisze nadsyłane do rozplakatowania,
sygn. 4150

Uroczystości Żydowskiego Klubu Robotniczego Sztern w 1933 roku, *Dos buch fun Lublin...*

מארגנו דער גרויסער ספארט- דאנסטונג פון „זשאר” סלוב

דער ספארט-קלוב „זשאר” אָרדענט קאָמיטעט האָט זיין אָרגאַניזאַציע
אין דעם שבת דעם יעדליכעם ספארט-אין דער ריכטונג בעזונדערס אין גע-
דאנסטונג אין די זאָלן פון ספארט-קלוב פון זשאר און ספארט-קלוב
ריבנא 8
פונקט ווי די אמעלינג, שטערן-און קאָנען געמיטליך און חברים
פערזענלעכע און און דער היינטיגער פערזענלעכער פון און מיט
נער ספארט-דאנסטונג פון „זשאר” און און בעזונדערס קאָמיטעט האָט גע-
זיך זיכער אָיסגעזעצט מיט אָרגאַניזאַציע פון דער פילעטע-אָרגאַניזאַציע
אין חברים האָלטונג און לעיסטע האָט געטאָן די געזעצטע, און
פערזענלעכע.
דער ספארט-דאנסטונג פון „זשאר” און און געזעצטע פערזענלעכע.

Dancing „ŻAR”, „Lubliner Tugblat”, 24 lutego 1939

Robotnicze Towarzystwo Wychowania Fizycznego „Morgensztern” – 1928-1937

Żeńska i męska drużyna gimnastyczna Morgensztern, 1929, YIVO, NYC

Gimnastyczki z Morgenztern, kolekcja szklanych negatywów z Rynku 4

Szkoła powszechna im J.L. Pereca w Lublinie.

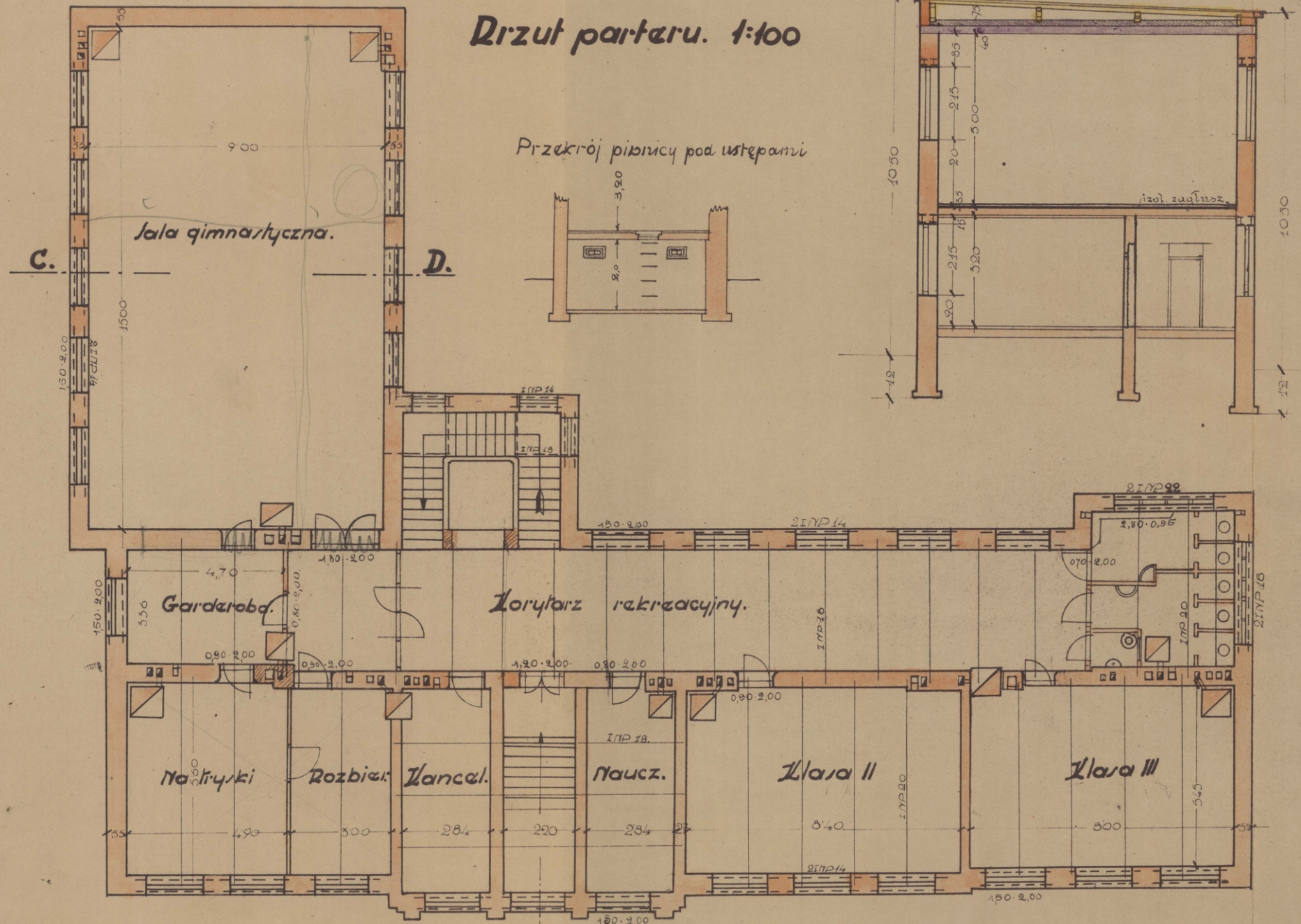

Widok frontowy.

Fragment planu architektoniczno-budowlanego Domu Pereca, wyk. inż. H. Bekker,
1938 (APL, Akta Miasta Lublina, Inspekcja Budowlana, sygn. 721)

Przekrój C-D 1:100

Rzut parteru. 1:100

Fragment planu architektoniczno-budowlanego Domu Pereca, wyk. inż. H. Bekker, 1938 (APL, Akta Miasta Lublina, Inspekcja Budowlana, sygn. 721)

Żydowski Klub Sportowy „Wieniawa” – 1932-1937

Żydowski klub sportowy Wieniawa po zdobyciu pucharu „Expressu Ilustrowanego” w 1934 roku, „Kol Lublin”, nr 12, 1978

Żeńska i męska drużyna gimnastyczna Morgensztern, 1929, YIVO, NYC